

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

આર/ક્રિમિનલ અપીલ (નિર્દોષ છોડી મૂકવા સામે) નં. ૧૧૬૫/૨૦૧૩

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી હેમંત એમ. પ્રચ્છક

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના
	✓	

ગુજરાત રાજ્ય – ચંદ્રકાંત દલપતભાઈ શેલત મારફતે
વિરુદ્ધ

થિયોડોર લેબોરેટરીઝ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને અન્ય

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧ તરફે સુશ્રી જુર્ગા ઝવેરી એ.પી.પી.

સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૨, ૩, ૪, ૫ તરફે શ્રી જુગર જી. ગઢવી
(૫૬૧૩)

સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૧ માટે રૂલ અનસર્વ્ડ

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી હેમંત એમ. પ્રચ્છક

તારીખ: ૧૪/૦૭/૨૦૨૬

મૌખિક ચુકાદો

૧. અપીલકર્તા – ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા ધી કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ ની કલમ ૩૭૮(૧)(૩) હેઠળ વિદ્વાન બીજા જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ, ફર્સ્ટ ક્લાસ, મહેસાણા (જે હવે પછી "ટ્રાયલ કોર્ટ" તરીકે ઉલ્લેખિત છે) દ્વારા ક્રિમિનલ કેસ નં. ૫૯૬૭/૨૦૦૨ માં પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૨૭.૦૭.૨૦૧૨ ના ચુકાદા અને હુકમ સામે હાલની અપીલ દાખલ કરેલ છે, જે અન્વયે ટ્રાયલ કોર્ટે મૂળ આરોપીઓને (હાલના સામાવાળા) ડ્રગ્સ પ્રાઈસ કંટ્રોલ ઓર્ડર, ૧૯૫૫ [જે હવે પછી "કંટ્રોલ ઓર્ડર" તરીકે ઉલ્લેખિત છે] ના નિયમ ૯(૧) અને ૧૪(૨) ની જોગવાઈના ભંગ બદલ, જે એસેન્શિયલ કોમોડિટીઝ એક્ટ, ૧૯૫૫ [જે હવે પછી "સદર અધિનિયમ" તરીકે ઉલ્લેખિત છે] ની કલમો ૩ અને ૭ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર છે, તેમાંથી નિર્દોષ છોડી મૂકેલ છે.

૨. ફરિયાદપક્ષના કેસની ટૂંકી હકીકતો એવી છે કે આરોપી નં. ૧ એક ઉત્પાદક કંપની છે, જ્યારે કે, આરોપી નં. ૨ થી ૬ તેના ડિરેક્ટરો છે. કંપનીએ ઉત્પાદનનું લાયસન્સ મેળવ્યું હતું, જે તારીખ ૩૧.૧૨.૨૦૦૦ સુધી માન્ય હતું અને તેની મુદત પૂરી થતાં પહેલાં, કંપનીએ કમિશનર, ફૂડ એન્ડ ડ્રગ્સ કંટ્રોલ એડમિનિસ્ટ્રેશન, ગાંધીનગરને જરૂરી ફોર્મ્સ રજૂ કરીને રિન્યુઅલ માટે અરજી કરી હતી. કંપનીને અલ્સીડોર ટેબ્લેટ્સ (રેનિટીડિન ટેબ્લેટ્સ યુ.એસ.પી.) નું ઉત્પાદન કરવા માટે વિધિવત લાયસન્સ મળેલું હતું. ફરિયાદપક્ષના જણાવ્યા અનુસાર, સદર દવા માટે મહત્તમ છૂટક કિંમત (એમ.આર.પી.) કંટ્રોલ ઓર્ડરના નિયમ ૯ હેઠળ નિર્ધારિત કરવામાં આવી હતી અને કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા તારીખ ૧૮.૧૨.૧૯૯૭ ના જાહેરનામા મારફતે અધિસૂચિત કરવામાં આવી હતી. કંટ્રોલ

ઓર્ડરના નિયમ ૧૪(૧) હેઠળ, ઉત્પાદકે ગોળીઓની દરેક પટ્ટી (સ્ટ્રીપ) પર અધિસૂચિત એમ.આર.પી. છાપવી જરૂરી હતી. ફરિયાદકર્તાને કથિત રીતે માહિતી મળી હતી કે આરોપી કંપનીએ ગોળીઓની પટ્ટીઓ પર અધિસૂચિત કિંમત કરતાં વધુ એમ.આર.પી. છાપી હતી. પરિણામે, તારીખ ૧૦.૦૧.૨૦૦૧ ના રોજ, ફરિયાદકર્તાએ આરોપી નં. ૧ ના પરિસરની મુલાકાત લીધી હતી અને કંપનીના ડિરેક્ટર એવા આરોપી નં. ૨ નું નિવેદન નોંધ્યું હતું, જેમણે જણાવ્યું હતું કે કંપનીએ અલ્સીડોર ટેબ્લેટ્સ (રેનિટીડિન ૧૫૦ મિ.ગ્રા.) માટે તેના ઉત્પાદન લાયસન્સના રિન્યુઅલ માટે અરજી કરી હતી અને સદર ગોળીઓનું ઉત્પાદન કર્યું હતું, જે પ્રત્યેકમાં ૧૦ ગોળીઓ ધરાવતી એલ્યુમિનિયમની પટ્ટીઓમાં પેક કરવામાં આવી હતી. તપાસણી દરમિયાન, ફરિયાદકર્તાએ આરોપી દ્વારા રજૂ કરાયેલ ગોળીઓની પટ્ટીઓની તપાસ કરી અને જોયું કે છાપેલી એમ.આર.પી. તારીખ ૧૮.૧૨.૧૯૯૭ ના સરકારી જાહેરનામા હેઠળ નિર્ધારિત કિંમત કરતાં વધુ હતી. જ્યારે દસ ગોળીઓની પટ્ટી માટે અધિસૂચિત એમ.આર.પી. રૂ. ૬.૪૨ હતી, ત્યારે આરોપીએ પટ્ટી દીઠ રૂ. ૯.૪૦ તરીકે એમ.આર.પી. છાપી હતી, જેથી રૂ. ૨.૯૮ ની વધુ કિંમત દર્શાવવામાં આવી હતી. ફરિયાદપક્ષે એવો આક્ષેપ કર્યો હતો કે, અધિસૂચિત કિંમત કરતાં વધુ એમ.આર.પી. છાપીને, આરોપીએ કંટ્રોલ ઓર્ડરના નિયમો ૧૧ અને ૧૪(૨) નો ભંગ કર્યો હતો, જેનાથી એસેન્શિયલ કોમોડિટીઝ એક્ટ ની કલમો ૩ અને ૭ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ આચર્યા હતા. જરૂરી મંજૂરી મેળવ્યા પછી, ફરિયાદકર્તાએ વિદ્વાન જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટની કોર્ટ સમક્ષ ફરિયાદ દાખલ કરી

હતી. તપાસ પૂર્ણ થતાં, વિદ્વાન જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ આરોપીઓ વિરુદ્ધ ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવી હતી.

૨.૧ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આરોપીઓ સામે ઉપરોક્ત ગુનાઓ માટે આંક ૩૩ થી આરોપ ઘડવામાં આવ્યો હતો. તેઓને તે સમજાવવામાં આવતાં, આરોપીઓએ કોઈપણ ગુનો કર્યો હોવાનો ઇનકાર કર્યો હતો. આરોપીઓએ આરોપ કબૂલ ન હોવાનું જણાવી ટ્રાયલ માટે અરજ કરી હતી.

૩. રેકૉર્ડ પરથી જણાય છે કે કેસ સાબિત કરવા માટે, ફરિયાદપક્ષે સાક્ષીઓની તપાસ કરી છે અને આ ઉપરાંત, ફરિયાદપક્ષે નીચે મુજબના દસ્તાવેજ પુરાવા પણ રજૂ કર્યા છે.

૪. પુરાવા પૂરા થયા પછી, ધી કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપીઓના નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા છે જેમાં તેઓએ કોઈપણ ગુનો કર્યો હોવાનો ઇનકાર કર્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે તેઓ નિર્દોષ છે.

૫. બંને પક્ષોને સાંભળ્યા પછી અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવા ધ્યાને લીધા પછી, ટ્રાયલ કોર્ટે વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા આરોપીઓને તેમની સામે મૂકવામાં આવેલા તમામ આરોપોમાંથી નિર્દોષ છોડી મૂક્યા છે.

૬. નિર્દોષ છોડી મૂકવાના ઉપરોક્ત ચુકાદા અને હુકમથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ થઈને અપીલકર્તા – ગુજરાત રાજ્યએ હાલની અપીલ દાખલ કરેલ છે.

૭. અપીલકર્તા – ગુજરાત રાજ્ય તરફે વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર સુશ્રી જીર્ગા ઝવેરી અને સામાવાળા આરોપીઓ તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી જીગર

ગઢવીને વિગતવાર સાંભળવામાં આવ્યા. એવું જણાય છે કે સામાવાળા નં. ૨ ભરતભાઈ ચતુરદાસ પટેલ, જેઓ કંપનીના ડિરેક્ટરોમાંના એક હતા, તેમનું તારીખ ૨૬.૧૦.૨૦૨૦ ના રોજ અવસાન થયું હતું. સામાવાળા આરોપીઓ તરફેના વિદ્વાન વકીલે મહેસાણા નગરપાલિકા દ્વારા જારી કરાયેલ ભરતભાઈનું મરણ પ્રમાણપત્ર રજૂ કર્યું છે, જે રેકૉર્ડ પર લેવામાં આવે છે. સામાવાળા નં. ૨ પૂરતી અપીલ રદબાતલ (એબેટ) થાય છે અને તદનુસાર તેનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

૮. અપીલકર્તા – ગુજરાત રાજ્ય તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટરે તે જ હકીકતો રજૂ કરી છે જે અપીલના મેમોમાં વર્ણવેલ છે અને એવી પણ રજૂઆત કરી છે કે ફરિયાદપક્ષે સાક્ષીની તપાસ કરી હતી અને દસ્તાવેજી પુરાવા રજૂ કર્યા હતા, આ હકીકત હોવા છતાં, ટ્રાયલ કોર્ટે નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો ચુકાદો અને હુકમ પસાર કરવામાં તેને તેના સાચા અને યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં ધ્યાનમાં લીધા નથી. વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટરે, સમગ્ર મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાઓનો સંદર્ભ આપતાં, વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમને પડકાર્યો છે અને રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીને કથિત ગુના સાથે જોડતા પુરાવાઓને તેના યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં ધ્યાનમાં લીધા નથી. સાક્ષીના પુરાવા અને આરોપી વિરુદ્ધ એકત્રિત કરાયેલ સામગ્રીનો સંદર્ભ આપતાં, વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટરે રજૂઆત કરી છે કે ફરિયાદપક્ષે આરોપી સામે કેસ સ્થાપિત કર્યો હતો, તેમ છતાં, ટ્રાયલ કોર્ટે સાક્ષીના પુરાવાને અસ્વીકાર કર્યો હતો અને અવિશ્વાસનીય ગણ્યો હતો.

૮.૧ વિજ્ઞાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટરે વધુમાં એવી રજૂઆત કરી છે કે નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ રેકૉર્ડ પરના પુરાવા વિરુદ્ધ છે, મહત્વપૂર્ણ પુરાવાની ભૂલભરેલી મૂલવણી પર આધારિત છે, અને તેના પરિણામે ન્યાયનો અનર્થ થયો છે અને વિજ્ઞાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા તારણો વિકૃત અને કાયદામાં ટકી શકે તેવા નથી, જેથી આ કોર્ટ દ્વારા તેની અપીલ હકૂમતનો ઉપયોગ કરીને હસ્તક્ષેપ કરવો જરૂરી બને છે. વિજ્ઞાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટરે એવી પણ રજૂઆત કરી છે કે વિજ્ઞાન ટ્રાયલ કોર્ટે એવું ઠરાવવામાં ભૌતિક ભૂલ કરી છે કે ફરિયાદપક્ષ વાજબી શંકાથી પર પોતાનો કેસ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો છે અને તેથી ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા તારણો વિકૃત, ગેરકાયદેસર અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવા વિરુદ્ધના હતા.

૮.૨ વિજ્ઞાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટરે એવી રજૂઆત કરી છે કે ફરિયાદકર્તાએ સામાવાળાઓ પાસેથી પટ્ટીઓ રિકવર કરી હતી અને નીચેની કોર્ટમાં રજૂ કરી હતી, જે દર્શાવે છે કે પટ્ટીઓ પર વધુ કિંમત છાપવામાં આવી હતી, એટલું જ નહીં પરંતુ સદર પટ્ટીઓ પર પેઢીનું નામ પણ દર્શાવવામાં આવ્યું હતું. વિજ્ઞાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટરે રજૂઆત કરી છે કે આરોપી નં. ૨ થી ૬ આરોપી નં. ૧ ના ડિરેક્ટરો હતા અને તેઓ પેઢીના રોજબરોજના વ્યવહારોથી સંપૂર્ણપણે વાકેફ હતા, તો તે સંજોગોમાં એવું કહી શકાય નહીં કે સામાવાળાઓએ કંટ્રોલ ઓર્ડરના નિયમ ૯(૧) અને ૧૪(૨) ની જોગવાઈનો ભંગ કર્યો ન હતો, જે સદર અધિનિયમની કલમો ૭ અને ૩ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર છે. વિજ્ઞાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટરે એવી પણ રજૂઆત કરી છે કે

સામાવાળાઓને ગુના સાથે જોડતા પ્રત્યક્ષ અને પરોક્ષ પુરાવા રજૂ કરવામાં આવ્યા છે, તે હકીકત હોવા છતાં, ટ્રાયલ કોર્ટે, પુરાવાની મૂલવણી કર્યા વિના, એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચી કે ફરિયાદપક્ષ વાજબી શંકાથી પર પોતાનો કેસ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો છે. વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટરે વધુમાં રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે એવું ઠરાવવામાં ભૂલ કરી છે કે પંચનામું કરીને સામાવાળાઓ પાસેથી રૂ. ૯.૪૦ ની કિંમત ધરાવતી પટ્ટીઓ રિકવર કરવામાં આવી છે તે સાબિત કરવા માટે કોઈ પંચનામું કરવામાં આવેલ નથી. વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટરે રજૂઆત કરી છે કે પુરાવાની મૂલવણી કરવામાં અને આરોપીઓને નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં ટ્રાયલ કોર્ટે આપેલા કારણો અયોગ્ય, વિકૃત અને અન્યાયી છે અને તેથી, વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવાને પાત્ર છે.

૮.૩ વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટરના જણાવ્યા અનુસાર, ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીઓને દોષિત ઠેરવવા જોઈતા હતા અને જરૂરી સજા કરવી જોઈતી હતી. વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટરે હાલની અપીલ મંજૂર કરવા અને નિર્દોષ છોડી મૂકવાના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમને કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવા અરજ કરેલ છે.

૯. તેનાથી વિપરીત, સામાવાળા આરોપીઓ તરફેના વિદ્વાન વકીલે વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમનું સમર્થન કર્યું છે અને રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીઓ સામે મૂકવામાં આવેલા આરોપોમાંથી તેઓને નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં કાયદાની અને હકીકતની કોઈ ભૂલ કરી નથી. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે આરોપી

સામે આક્ષેપિત ગુનાના તત્વો વાજબી શંકાથી પર સાબિત થયા નથી અને, તેથી, ટ્રાયલ કોર્ટ યોગ્ય રીતે જ આરોપીઓને નિર્દોષ છોડી મૂક્યા છે કારણ કે ફરિયાદકર્તા આરોપી સામે મૂકવામાં આવેલા આરોપને સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયા છે. તેમણે એવી પણ રજૂઆત કરી છે કે પ્રશ્ન હેઠળના કથિત ગુના સાથે આરોપીને જોડવા માટે લેશમાત્ર પુરાવો નથી. સામાવાળાઓ તરફેના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રનો આ એક સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે આરોપીની તરફેણમાં નિર્દોષતાનું અનુમાન નિર્દોષ છોડી મૂકવાના હુકમ દ્વારા વધુ મજબૂત બને છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે જ્યાં સુધી ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા તારણો વિકૃત, ગેરકાયદેસર અથવા રેકૉર્ડ પરના પુરાવા વિરુદ્ધ હોવાનું દર્શાવવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, અપીલ અદાલતે નિર્દોષ છોડી મૂકવાના હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરવામાં ધીમી ગતિ રાખવી જોઈએ. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અપીલકર્તા વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમમાં પુરાવાની કોઈ નબળાઈ, ગેરકાયદેસરતા, વિકૃતિ અથવા ખોટું વાંચન દર્શાવવામાં નિષ્ફળ ગયા છે અને વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા તારણો પુરાવાની યોગ્ય મૂલવણી અને સુસ્થાપિત કાનૂની સિદ્ધાંતો પર આધારિત છે. સામાવાળાઓ તરફેના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે અપીલ ગુણવત્તાવિહીન હોવાથી ફગાવી દેવાને પાત્ર છે અને નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ બહાલ રાખવાને પાત્ર છે.

૧૦. ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ નિર્દોષ છોડી મૂકવાના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમનું અવલોકન કરતાં, નિર્ણય માટે નીચે મુજબના પ્રશ્નો ઉપસ્થિત થાય છે:—

(૧) શું ટ્રાયલ કોર્ટે નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો ચુકાદો અને હુકમ પસાર કરવામાં યોગ્ય વાજબીપણું દાખવ્યું છે.

(૨) શું ટ્રાયલ કોર્ટે કારણો નોંધવામાં ફરિયાદપક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવાની યોગ્ય મૂલવણી કરી છે.

(૩) શું નિર્દોષ છોડી મૂકવાના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમમાં કોઈ ગેરકાયદેસરતા, અનિયમિતતા અને વિકૃતિ છે.

૧૧. ઉપરોક્ત હકીકતોને ધ્યાનમાં લેતાં, ફરિયાદપક્ષનો કેસ એવો છે કે તારીખ ૧૬.૧૧.૧૯૯૫ ના રોજ, સામાવાળા કંપની ફોર્મ્સ નં. ૨૫ અને ૨૮ માં નોંધાયેલી હતી. નોંધણી તારીખ ૩૧.૧૨.૨૦૦૦ સુધી રિન્યુ કરવામાં આવી હતી, અને ત્યારબાદ, કંપનીએ આગળના રિન્યુઅલ માટે અરજી કરી હતી, જે કંટ્રોલ ઓર્ડર અને સદર અધિનિયમ હેઠળ સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષ પેવિંગ હતી. રેકૉર્ડ પરથી જણાય છે કે સામાવાળા કંપનીએ અલ્સીડોર ટેબ્લેટ્સ (રેનિટીડિન ટેબ્લેટ્સ યુ.એસ.પી.) નું ઉત્પાદન કર્યું હતું, જેના માટે સરકારે સંબંધિત જાહેરનામાના નિયમ ૧૪(૧) હેઠળ નિર્દિષ્ટ કર્યા મુજબ, દવાની કિંમત નક્કી કરતો સ્થાયી હુકમ બહાર પાડ્યો હતો. તારીખ ૧૦.૦૧.૨૦૦૧ ના રોજ, ફરિયાદકર્તાએ સામાવાળા કંપનીની મુલાકાત લીધી હતી અને, તપાસણી

પર, જણાયું હતું કે સરકારે અલ્સીડોર ટેબ્લેટ્સ (રેનિટીડિન ટેબ્લેટ્સ યુ.એસ.પી.) ૧૫૦ મિ.ગ્રા. ની કિંમત ૧૦ ગોળીઓની પટ્ટી દીઠ રૂ. ૬.૪૨ નક્કી કરી હોવા છતાં, કંપનીએ મહત્તમ છૂટક કિંમત (એમ.આર.પી.) પટ્ટી દીઠ રૂ. ૯.૪૦ તરીકે છાપી હતી, જે સરકાર દ્વારા નક્કી કરાયેલ કિંમત કરતાં રૂ. ૨.૯૮ વધારે હતી. પરિણામે, ફરિયાદપક્ષે કંટ્રોલ ઓર્ડર અને સદર અધિનિયમ ની જોગવાઈઓના કથિત ઉલ્લંઘન બદલ સામાવાળાઓ વિરુદ્ધ ફરિયાદ દાખલ કરી હતી. ફરિયાદકર્તા, જેઓ ખોરાક અને ઔષધ નિયમન વિભાગમાં ડ્રગ ઈન્સ્પેક્ટર તરીકે ફરજ બજાવતા હતા, તેમના કહેવાથી આ ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી. ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા કારણો, ખાસ કરીને ફરિયાદપક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલી દલીલોનું અવલોકન કરતાં, એવું જણાય છે કે સામાવાળા કંપની એવી દવાનું ઉત્પાદન કરતી હતી કે જેના માટે સરકારે બજારમાં કઈ કિંમતે વેચાણ કરવું તે નિર્ધારિત કરતું જાહેરનામું બહાર પાડ્યું હતું. ભારત સરકારના રસાયણ અને ખાતર મંત્રાલય દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા જાહેરનામામાં ૧૦ ગોળીઓ ધરાવતી એક પટ્ટીની કિંમત રૂ. ૬.૪૨ નક્કી કરવામાં આવી હતી. જો કે, સામાવાળા કંપનીએ પટ્ટી દીઠ કિંમત રૂ. ૯.૪૦ છાપી હતી, જેનાથી સરકાર દ્વારા નિર્ધારિત કિંમત કરતાં રૂ. ૨.૯૮ વધારે કિંમત દર્શાવવામાં આવી હતી. પ્રશ્ન એ ઉપસ્થિત થાય છે કે શું સામાવાળાઓએ વાસ્તવમાં વધુ કિંમત વસૂલ કરી હતી અને તે કિંમતે દવા કોને વેચવામાં આવી હતી. સામાવાળાઓએ છાપેલી કિંમતે દવાનું વેચાણ કર્યું હતું અથવા સરકાર દ્વારા નિર્ધારિત કિંમત કરતાં વધુ રકમ વસૂલ કરી હતી તે સ્થાપિત કરવા માટે

રેકૉર્ડ પર લેશમાત્ર પુરાવો નથી. કંપનીએ વધુ કિંમતે કોઈપણ ડીલર, સબ-ડીલર અથવા ગ્રાહકને દવાનું વેચાણ કર્યું હતું તેવું દર્શાવતો કોઈપણ પુરાવો એકત્રિત કરવામાં ફરિયાદપક્ષ નિષ્ફળ ગયો હતો. આવા પુરાવાના અભાવે, કંપનીએ વાસ્તવમાં સરકાર દ્વારા નિર્ધારિત કિંમત કરતાં વધુ કિંમત વસૂલ કરી હોવાનો આરોપ સ્થાપિત કરવામાં ફરિયાદપક્ષ નિષ્ફળ ગયો છે. હવે પછીનો પ્રશ્ન એ છે કે શું સામાવાળા કંપની દવાની ઉત્પાદક હતી અને શું બાકીના સામાવાળાઓ, કંપનીના ડિરેક્ટરો હોવાના નાતે, આરોપનો સામનો કરવા માટે જવાબદાર હતા. ફરિયાદપક્ષે યોગ્ય પુરાવા રજૂ કરીને એ સ્થાપિત કરવું જરૂરી હતું કે સંબંધિત ડિરેક્ટરો કંપનીના રોજબરોજના કારભારના ઇન્ચાર્જ અને જવાબદાર હતા. જો કે, ફરિયાદપક્ષ આ બોજ અદા કરવામાં નિષ્ફળ ગયો હતો અને કંપનીના રોજબરોજના સંચાલન માટે કયા ડિરેક્ટર જવાબદાર હતા અથવા દવાની પટ્ટીઓ પર વધુ કિંમત છાપવાની સૂચના કોણે આપી હતી તે સ્થાપિત કરવા માટે કોઈ પુરાવો રજૂ કર્યો ન હતો. એ નોંધવું પણ પ્રસ્તુત છે કે ફરિયાદપક્ષે એકાઉન્ટન્ટ અથવા કિંમત નક્કી કરવા કે દવાઓનું વેચાણ કરવા માટે જવાબદાર અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિનું નિવેદન નોંધ્યું ન હતું. તેના બદલે, ડ્રગ ઇન્સ્પેક્ટરે એક અંબાલાલનું નિવેદન નોંધ્યું હતું, જેઓ તે સમયે કંપનીના ડિરેક્ટર હતા. ટ્રાયલ પેન્ડિંગ હતી તે દરમિયાન, અંબાલાલનું અવસાન થયું, અને પરિણામે, તેમની સામેની કાર્યવાહી રદબાતલ થઈ. ફરિયાદપક્ષે બાકીના ડિરેક્ટરો સામેનો આરોપ સાબિત કરવા માટે તેમના નિવેદન પર આધાર રાખવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. ફરિયાદપક્ષના કેસની મૂલવણી કરતી વખતે ટ્રાયલ

કોર્ટે આ પાસાને યોગ્ય રીતે ધ્યાનમાં લીધું હતું. સહ-આરોપીના નિવેદનનો ઉપયોગ બાકીના આરોપીઓ, એટલે કે કંપનીના અન્ય ડિરેક્ટરો વિરુદ્ધ નિર્ણાયક પુરાવા તરીકે થઈ શકે નહીં.

૧૨. ટ્રાયલ કોર્ટે, કેસની હકીકતો અને ફરિયાદપક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવા ધ્યાને લીધા પછી, એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચી છે કે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા જે જોગવાઈનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે તે બિલકુલ લાગુ પડતી નથી અને, તેથી, ફરિયાદપક્ષ આરોપીઓ સામેનો આરોપ સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો છે. ટ્રાયલ કોર્ટે એ હકીકતની પણ ચર્ચા કરી છે કે કોઈ સંગીન અને ભૌતિક પુરાવા રજૂ કરીને ફરિયાદમાં જણાવ્યા મુજબની જોગવાઈનો ભંગ કરવા સંબંધિત ફરિયાદપક્ષ દ્વારા કોઈ ચોક્કસ પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો ન હતો. દસ્તાવેજી પુરાવાનું અવલોકન કરતાં, એવું જણાય છે કે ફરિયાદપક્ષે ભારપૂર્વક જણાવ્યું છે કે જાહેરનામાને ધ્યાનમાં રાખીને, સામાવાળાઓ સરકાર દ્વારા નક્કી કરાયેલ કિંમત કરતાં વધુ કિંમત વસૂલ કરી શકતા નથી, ખાસ કરીને સદર રકમ છાપીને. શું ફરિયાદપક્ષે આરોપી સામે કેસ સ્થાપિત કર્યો છે; શું આરોપીઓએ જાહેરનામામાં નિર્ધારિત કિંમતે દવાનું વેચાણ કર્યું હતું તે અંગે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા કોઈ પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો ન હતો. સંબંધિત પાસાઓને ધ્યાનમાં લીધા પછી, આંક ૩૩ પર ટ્રાયલ કોર્ટે દ્વારા ઘડવામાં આવેલ આરોપ ટકી શકે તેમ નથી અને ટ્રાયલ કોર્ટે નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ યોગ્ય રીતે પસાર કર્યો છે. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, મારો એવો મત છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ પસાર કરવામાં હકીકતની અને કાયદાની કોઈ

ભૂલ કરી નથી અને ચુકાદા અને હુકમમાં કોઈ ગેરકાયદેસરતા અને નબળાઈ જણાઈ નથી.

૧૩. એસેન્શિયલ કોમોડિટીઝ એક્ટ ની જોગવાઈઓ, ખાસ કરીને કલમો ૭ અને ૩ નો સંદર્ભ લેવો પ્રસ્તુત છે જે નીચે મુજબ વંચાય છે:—

"૭. દંડ:— (૧) જો કોઈ વ્યક્તિ કલમ ૩ હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ હુકમનું ઉલ્લંઘન કરે છે, તો—

(એ) તે શિક્ષાપાત્ર થશે, —

(૧) તે કલમની પેટા-કલમ (૨) ના ખંડ (એચ) અથવા ખંડ (આઈ) ના સંદર્ભમાં કરવામાં આવેલા હુકમના કિસ્સામાં, એક વર્ષ સુધી લંબાવી શકાય તેવી મુદત માટેની કેદ સાથે અને તે દંડને પાત્ર પણ થશે, અને

(૨) અન્ય કોઈપણ હુકમના કિસ્સામાં, ત્રણ મહિનાથી ઓછી ન હોય પરંતુ જે સાત વર્ષ સુધી લંબાવી શકાય તેવી મુદત માટેની કેદ સાથે અને તે દંડને પાત્ર પણ થશે:

પરંતુ શરત એ છે કે અદાલત, ચુકાદામાં જણાવવાના કોઈપણ પર્યાપ્ત અને વિશેષ કારણોસર, ત્રણ મહિનાથી ઓછી મુદત માટે કેદની સજા લાદી શકે છે;

(બી) જે મિલકતના સંબંધમાં હુકમનું ઉલ્લંઘન કરવામાં આવ્યું છે તે સરકારને જમ થશે;

(સી) કોઈપણ પેકેજ, આવરણ કે પાત્ર જેમાં મિલકત મળી આવે છે અને મિલકત લઈ જવામાં ઉપયોગમાં લેવાયેલ કોઈપણ પ્રાણી, વાહન, જહાજ કે અન્ય વાહનવ્યવહારનું સાધન, જો અદાલત તેવો હુકમ કરે તો, સરકારને જમ થશે.

(૨) જો કોઈ વ્યક્તિ જેને કલમ ૩ ની પેટા-કલમ (૪) ના ખંડ

(બી) હેઠળ નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો છે તે નિર્દેશનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે, તો તે ત્રણ મહિનાથી ઓછી ન હોય પરંતુ જે સાત વર્ષ સુધી લંબાવી શકાય તેવી મુદત માટેની કેદ સાથે શિક્ષાપાત્ર થશે અને દંડને પાત્ર પણ થશે:

પરંતુ શરત એ છે કે અદાલત, ચુકાદામાં જણાવવાના કોઈપણ પર્યાપ્ત અને વિશેષ કારણોસર, ત્રણ મહિનાથી ઓછી મુદત માટે કેદની સજા લાદી શકે છે.

(૨એ) જો પેટા-કલમ (૧) ના ખંડ (એ) ના પેટા-ખંડ (૨) હેઠળ અથવા પેટા-કલમ (૨) હેઠળના ગુના માટે દોષિત ઠરેલ કોઈપણ વ્યક્તિ તે જ જોગવાઈ હેઠળના ગુના માટે ફરીથી દોષિત ઠરે છે, તો તે બીજા અને દરેક અનુગામી ગુના માટે છ મહિનાથી ઓછી ન હોય પરંતુ જે સાત વર્ષ સુધી લંબાવી શકાય તેવી મુદત માટેની કેદ સાથે શિક્ષાપાત્ર થશે અને દંડને પાત્ર પણ થશે:

પરંતુ શરત એ છે કે અદાલત, ચુકાદામાં જણાવવાના કોઈપણ પર્યાપ્ત અને વિશેષ કારણોસર, છ મહિનાથી ઓછી મુદત માટે કેદની સજા લાદી શકે છે.

(૨બી) પેટા-કલમો (૧), (૨) અને (૨એ) ના હેતુઓ માટે, એ હકીકત કે પેટા-કલમ (૧) ના ખંડ (એ) ના પેટા-ખંડ (૨) હેઠળ અથવા પેટા-કલમ (૨) હેઠળના ગુનાથી સામાન્ય જનતાને અથવા કોઈપણ વ્યક્તિને કોઈ મોટું નુકસાન થયું નથી, તે સંજોગો અનુસાર ત્રણ મહિના કે છ મહિના કરતાં ઓછી મુદત માટે કેદની સજા આપવા માટેનું પર્યાપ્ત અને વિશેષ કારણ ગણાશે.

[(૩) જ્યાં પેટા-કલમ (૧) હેઠળના ગુના માટે દોષિત ઠરેલ વ્યક્તિ આવશ્યક ચીજવસ્તુના સંબંધમાં હુકમના ઉલ્લંઘન બદલ તે પેટા-કલમ હેઠળના ગુના માટે ફરીથી દોષિત ઠરે છે, ત્યાં જે અદાલત દ્વારા આવી વ્યક્તિને દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે તે અદાલત, તે પેટા-કલમ હેઠળ તેના પર લાદવામાં આવી શકે તેવા કોઈપણ દંડ ઉપરાંત, હુકમ દ્વારા, નિર્દેશ આપશે કે તે વ્યક્તિ આવી આવશ્યક ચીજવસ્તુમાં, છ મહિનાથી ઓછી ન હોય તેટલી મુદત માટે, જે અદાલતે હુકમમાં નિર્દિષ્ટ કરી હોય, કોઈ વ્યવસાય કરશે નહીં.]

૩. આવશ્યક ચીજવસ્તુઓના ઉત્પાદન, પુરવઠા, વિતરણ, વગેરેનું નિયંત્રણ કરવાની સત્તાઓ.

(૧) જો કેન્દ્ર સરકારનો એવો અભિપ્રાય હોય કે કોઈપણ આવશ્યક ચીજવસ્તુના પુરવઠાને જાળવી રાખવા અથવા વધારવા માટે અથવા તેના સમાન વિતરણ અને વાજબી ભાવે ઉપલબ્ધતા સુનિશ્ચિત કરવા માટે, [અથવા ભારતના સંરક્ષણ માટે કે લશ્કરી કામગીરીના કાર્યક્ષમ સંચાલન માટે કોઈપણ આવશ્યક ચીજવસ્તુ મેળવવા માટે] તેમ કરવું જરૂરી અથવા ઉચિત છે, તો તે, હુકમ દ્વારા, તેના ઉત્પાદન, પુરવઠા અને વિતરણનું

તથા તેમાં વેપાર અને વાણિજ્યનું નિયમન કરવા અથવા તેના પર પ્રતિબંધ મૂકવા માટે જોગવાઈ કરી શકે છે.

(૨) પેટા-કલમ (૧) દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાઓની સામાન્યતાને પૂર્વગ્રહ રાખ્યા વિના, તે હેઠળ કરવામાં આવેલ હુકમ જોગવાઈ કરી શકે છે--

(એ) લાયસન્સ, પરમિટ અથવા અન્ય રીતે કોઈપણ આવશ્યક ચીજવસ્તુના ઉત્પાદન અથવા નિર્માણનું નિયમન કરવા માટે;

(બી) કોઈપણ પડતર અથવા ખેતીલાયક જમીનને, પછી ભલે તે મકાન સાથે જોડાયેલી હોય કે ન હોય, તેના પર સામાન્ય રીતે ખાદ્ય-પાકો અથવા નિર્દિષ્ટ ખાદ્ય-પાકો ઉગાડવા માટે અને અન્યથા સામાન્ય રીતે ખાદ્ય-પાકો અથવા નિર્દિષ્ટ ખાદ્ય-પાકોની ખેતી જાળવવા અથવા વધારવા માટે ખેતી હેઠળ લાવવા માટે.

(સી) કોઈપણ આવશ્યક ચીજવસ્તુ જે ભાવે ખરીદી અથવા વેચી શકાય તે કિંમતનું નિયંત્રણ કરવા માટે;

(ડી) કોઈપણ આવશ્યક ચીજવસ્તુના સંગ્રહ, પરિવહન, વિતરણ, નિકાલ, સંપાદન, ઉપયોગ અથવા વપરાશનું લાયસન્સ, પરમિટ અથવા અન્યથા દ્વારા નિયમન કરવા માટે;

(ઈ) સામાન્ય રીતે વેચાણ માટે રાખવામાં આવતી કોઈપણ આવશ્યક ચીજવસ્તુનું વેચાણ અટકાવવા પર પ્રતિબંધ મૂકવા માટે;

[(એફ) કોઈપણ આવશ્યક ચીજવસ્તુનો સ્ટોક ધરાવતી, અથવા તેના ઉત્પાદનમાં, અથવા તેની ખરીદી કે વેચાણના વ્યવસાયમાં રોકાયેલી કોઈપણ વ્યક્તિ પાસેથી અપેક્ષા રાખવા માટે, --

(એ) સ્ટોકમાં રહેલ અથવા તેના દ્વારા ઉત્પાદિત કે પ્રાપ્ત થયેલ જથ્થાનો સંપૂર્ણ અથવા નિર્દિષ્ટ ભાગ વેચવા માટે અથવા,

(બી) આવી કોઈપણ ચીજવસ્તુના કિસ્સામાં કે જે તેના દ્વારા ઉત્પાદિત અથવા પ્રાપ્ત થવાની સંભાવના હોય, જ્યારે તેના દ્વારા ઉત્પાદિત અથવા પ્રાપ્ત થાય ત્યારે આવી ચીજવસ્તુનો સંપૂર્ણ અથવા નિર્દિષ્ટ ભાગ વેચવા માટે, કેન્દ્ર સરકાર અથવા રાજ્ય સરકારને અથવા આવી સરકારના કોઈ અધિકારી કે એજન્ટને અથવા આવી સરકારની માલિકીની કે તેના દ્વારા નિયંત્રિત કોર્પોરેશનને અથવા આવી અન્ય વ્યક્તિ કે વ્યક્તિઓના વર્ગને અને તેવા સંજોગોમાં જે હુકમમાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે.

સ્પષ્ટીકરણ ૧.--અનાજ, ખાદ્ય તેલીબિયાં અથવા ખાદ્ય તેલોના સંબંધમાં આ ખંડ હેઠળ કરવામાં આવેલ હુકમ, સંબંધિત વિસ્તારમાં આવા અનાજ, ખાદ્ય તેલીબિયાં અને ખાદ્ય તેલોના અંદાજિત ઉત્પાદનને ધ્યાનમાં રાખીને, તે વિસ્તારમાં ઉત્પાદકો દ્વારા વેચવાના જથ્થાને નક્કી કરી શકે છે અને ઉત્પાદકો દ્વારા રાખવામાં આવેલ અથવા તેમની ખેતી હેઠળના વિસ્તારના કુલ જથ્થાને ધ્યાનમાં રાખીને, ક્રમશઃ ધોરણે આવા જથ્થાને નક્કી કરી શકે છે અથવા નક્કી કરવાની જોગવાઈ કરી શકે છે.

સ્પષ્ટીકરણ ૨.--આ ખંડના હેતુ માટે, ઉત્પાદનમાં તેના વ્યાકરણના રૂપાંતરો અને સજાતીય અભિવ્યક્તિઓ સાથે ખાદ્ય તેલ અને ખાંડના ઉત્પાદનનો સમાવેશ થાય છે;]

(જી) ખાદ્ય ચીજોને લગતા કોઈપણ વર્ગના વ્યાપારી અથવા નાણાકીય વ્યવહારોનું નિયમન અથવા તેના પર પ્રતિબંધ મૂકવા માટે*** જે, હુકમ કરનાર સત્તાધિકારીના મતે, જાહેર હિત માટે હાનિકારક છે, અથવા જો અનિયંત્રિત રાખવામાં આવે તો, હાનિકારક બનવાની સંભાવના છે;

(એચ) ઉપરોક્ત બાબતોમાંથી કોઈપણનું નિયમન અથવા તેના પર પ્રતિબંધ મૂકવાના હેતુથી કોઈપણ માહિતી અથવા આંકડા એકત્રિત કરવા માટે;

(આઈ) કોઈપણ આવશ્યક ચીજવસ્તુના ઉત્પાદન, પુરવઠા અથવા વિતરણમાં અથવા વેપાર અને વાણિજ્યમાં રોકાયેલી વ્યક્તિઓ પાસેથી તેમના વ્યવસાયને લગતા આવા પુસ્તકો, હિસાબો અને રેકૉર્ડ્સ નિરીક્ષણ માટે રાખવા અને રજૂ કરવા અને તે સંબંધિત આવી માહિતી રજૂ કરવા માટે અપેક્ષા રાખવા માટે, જે હુકમમાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે;

[(આઈઆઈ) લાયસન્સ, પરમિટ અથવા અન્ય દસ્તાવેજો આપવા અથવા જારી કરવા માટે, તેના માટે ફી વસૂલવા માટે, આવા કોઈપણ લાયસન્સ, પરમિટ અથવા અન્ય દસ્તાવેજની શરતોના યોગ્ય પાલન માટે જામીન તરીકે આવી કોઈ રકમ, જો કોઈ હોય તો, જમા કરાવવા માટે, જે હુકમમાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે, આવી કોઈપણ શરતોના ઉલ્લંઘન બદલ આ રીતે જમા કરાવેલી રકમ અથવા તેનો કોઈપણ ભાગ જપ્ત કરવા માટે, અને હુકમમાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે તેવા સત્તાધિકારી દ્વારા આવી જમીનો નિર્ણય કરવા માટે;]

[(જે) કોઈપણ આનુષંગિક અને પૂરક બાબતો માટે, જેમાં વિશેષ કરીને, જગ્યાઓ, વિમાનો, જહાજો, વાહનો અથવા અન્ય વાહનવ્યવહારના સાધનો અને પ્રાણીઓમાં પ્રવેશ, તપાસ અથવા નિરીક્ષણ, અને આવો પ્રવેશ, તપાસ અથવા નિરીક્ષણ કરવા માટે અધિકૃત વ્યક્તિ દ્વારા જમીનો સમાવેશ થાય છે,--

(૧) એવી કોઈપણ વસ્તુઓની કે જેના સંબંધમાં આવી વ્યક્તિ પાસે એવું માનવાને કારણ હોય કે હુકમનું ઉલ્લંઘન કરવામાં આવ્યું છે, કરવામાં આવી રહ્યું છે, અથવા થવાનું છે અને કોઈપણ પેકેજ, આવરણ અથવા પાત્રો કે જેમાં આવી વસ્તુઓ મળી આવે છે;

(૨) આવી વસ્તુઓ લઈ જવામાં ઉપયોગમાં લેવાયેલ કોઈપણ વિમાન, જહાજ, વાહન અથવા અન્ય વાહનવ્યવહારના સાધન અથવા પ્રાણીની, જો આવી વ્યક્તિ પાસે એવું માનવાને કારણ હોય કે આવું વિમાન, જહાજ, વાહન અથવા અન્ય વાહનવ્યવહારનું સાધન કે પ્રાણી આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ જપ્ત થવાને પાત્ર છે;

[(૩) કોઈપણ હિસાબી ચોપડાઓ અને દસ્તાવેજોની કે જે આવી વ્યક્તિના મતે, આ અધિનિયમ હેઠળની કોઈપણ કાર્યવાહી માટે ઉપયોગી અથવા સુસંગત હોઈ શકે છે અને જે વ્યક્તિના કબજામાંથી આવા હિસાબી ચોપડાઓ અથવા દસ્તાવેજો જપ્ત કરવામાં આવ્યા છે તે આવા હિસાબી ચોપડાઓ અથવા દસ્તાવેજોનો હવાલો ધરાવતા અધિકારીની હાજરીમાં તેની નકલો બનાવવા અથવા તેમાંથી ઉતારા લેવા માટે હકદાર રહેશે.]]

(૩) જ્યાં કોઈ વ્યક્તિ પેટા-કલમ (૨) ના ખંડ (એફ) ના સંદર્ભમાં કરવામાં આવેલા હુકમના પાલનમાં કોઈપણ આવશ્યક ચીજવસ્તુનું વેચાણ કરે છે, ત્યાં તેને હવે પછી પૂરી પાડવામાં આવેલ કિંમત ચૂકવવામાં આવશે:--

(એ) જ્યાં આ કલમ હેઠળ નક્કી કરવામાં આવેલી નિયંત્રિત કિંમત સાથે સુસંગત રહીને કિંમત સંમત થઈ શકે તેમ હોય, ત્યાં સંમત કિંમત;

(બી) જ્યાં આવી કોઈ સમજૂતી થઈ શકે તેમ ન હોય, ત્યાં જો કોઈ હોય તો, નિયંત્રિત કિંમતના સંદર્ભમાં ગણવામાં આવતી કિંમત;

(સી) જ્યાં ખંડ (એ) કે ખંડ (બી) લાગુ પડતા નથી, ત્યાં વેચાણની તારીખે સ્થાનિક વિસ્તારમાં પ્રવર્તતા બજાર ભાવે ગણવામાં આવતી કિંમત.

[(૩એ) (૧) જો કેન્દ્ર સરકારનો એવો અભિપ્રાય હોય કે કોઈપણ વિસ્તારમાં કોઈપણ ખાદ્ય ચીજના ભાવમાં થતા વધારાને નિયંત્રિત કરવા અથવા તેનો સંગ્રહખોરી રોકવા માટે તેમ કરવું જરૂરી છે, તો તે સત્તાવાર ગેઝેટમાં જાહેરનામા દ્વારા નિર્દેશ આપી શકે છે કે પેટા-કલમ (૩) માં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, પેટા-કલમ (૨) ના ખંડ (એફ) ના સંદર્ભમાં કરવામાં આવેલા હુકમના પાલનમાં તે વિસ્તારમાં જે ભાવે ખાદ્ય

ચીજનું વેચાણ કરવામાં આવશે તે આ પેટા-કલમની જોગવાઈઓ અનુસાર નિયંત્રિત કરવામાં આવશે.

(૨) આ પેટા-કલમ હેઠળ જારી કરાયેલ કોઈપણ જાહેરનામું ત્રણ મહિનાથી વધુ ન હોય તેટલી મુદત માટે અમલમાં રહેશે જે જાહેરનામામાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે.

(૩) જ્યાં, આ પેટા-કલમ હેઠળ જાહેરનામું બહાર પાડ્યા પછી, કોઈપણ વ્યક્તિ તેમાં નિર્દિષ્ટ પ્રકારની અને તે રીતે નિર્દિષ્ટ વિસ્તારમાં ખાદ્ય ચીજનું પેટા-કલમ (૨) ના ખંડ (એફ) ના સંદર્ભમાં કરવામાં આવેલા હુકમના પાલનમાં વેચાણ કરે છે, ત્યાં વેચનારને તેના માટે કિંમત તરીકે ચૂકવવામાં આવશે--

(એ) જ્યાં ખાદ્ય ચીજની નિયંત્રિત કિંમત સાથે સુસંગત રહીને, જો કોઈ હોય તો, આ કલમ હેઠળ નક્કી કરવામાં આવી હોય, કિંમત સંમત થઈ શકે તેમ હોય, ત્યાં સંમત કિંમત;

(બી) જ્યાં આવી કોઈ સમજૂતી થઈ શકે તેમ ન હોય, ત્યાં જો કોઈ હોય તો, નિયંત્રિત કિંમતના સંદર્ભમાં ગણવામાં આવતી કિંમત;

(સી) જ્યાં ખંડ (એ) કે ખંડ (બી) લાગુ પડતા નથી, ત્યાં જાહેરનામાની તારીખની તરત જ પહેલાંના ત્રણ મહિનાના સમયગાળા દરમિયાન તે વિસ્તારમાં પ્રવર્તતા સરેરાશ બજાર ભાવના સંદર્ભમાં ગણવામાં આવતી કિંમત.

(જ) ખંડ (૩) ના પેટા-ખંડ (સી) ના હેતુઓ માટે, તે વિસ્તારમાં પ્રવર્તતો સરેરાશ બજાર ભાવ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા આ પતી અધિકૃત અધિકારી દ્વારા, પ્રવર્તમાન બજાર ભાવોના સંદર્ભમાં નક્કી કરવામાં આવશે જેના માટે તે વિસ્તારના અથવા પડોશી વિસ્તારના પ્રકાશિત આંકડા ઉપલબ્ધ છે; અને આ રીતે નિર્ધારિત સરેરાશ બજાર ભાવ અંતિમ રહેશે અને તેને કોઈપણ અદાલતમાં પડકારી શકાશે નહીં.]

[(૩બી) જ્યાં કોઈપણ વ્યક્તિ પાસેથી પેટા-કલમ (૨) ના ખંડ (એફ) ના સંદર્ભમાં કરવામાં આવેલા હુકમ દ્વારા, કેન્દ્ર સરકાર અથવા રાજ્ય સરકારને અથવા આવી સરકારના કોઈ અધિકારી કે એજન્ટને અથવા આવી સરકારની માલિકીની કે તેના દ્વારા નિયંત્રિત કોર્પોરેશનને અનાજ, ખાદ્ય તેલીબિયાં અથવા ખાદ્ય તેલની કોઈપણ ગુણવત્તા અથવા વિવિધતા વેચવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે જેના સંબંધમાં પેટા-કલમ (૩એ) હેઠળ કોઈ જાહેરનામું બહાર પાડવામાં આવ્યું નથી, અથવા આવું જાહેરનામું બહાર પાડવામાં આવ્યું હોવા છતાં, અમલમાં રહેવાનું બંધ થઈ ગયું છે, ત્યાં સંબંધિત વ્યક્તિને, પેટા-કલમ (૩) માં કંઈપણ વિપરીત

સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, સંજોગો અનુસાર આવા અનાજ, ખાદ્ય તેલીબિયાં અથવા ખાદ્ય તેલની ખરીદ કિંમત જેટલી રકમ ચૂકવવામાં આવશે, જે રાજ્ય સરકાર દ્વારા કેન્દ્ર સરકારની અગાઉની મંજૂરી સાથે નીચેની બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવી હોય--

(એ) આવા અનાજ, ખાદ્ય તેલીબિયાં અથવા ખાદ્ય તેલની ગુણવત્તા કે વિવિધતા માટે આ કલમ હેઠળ અથવા તે સમયે અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈપણ કાયદા દ્વારા અથવા તેના હેઠળ નક્કી કરવામાં આવેલ નિયંત્રિત ભાવ, જો કોઈ હોય તો;

(બી) પાકની સામાન્ય સંભાવનાઓ;

(સી) ઉપલોક્તાઓ, ખાસ કરીને ગ્રાહકોના નબળા વર્ગોને વાજબી ભાવે આવા અનાજ, ખાદ્ય તેલીબિયાં અથવા ખાદ્ય તેલની ગુણવત્તા કે વિવિધતા ઉપલબ્ધ કરાવવાની જરૂરિયાત; અને

(ડી) સંબંધિત અનાજ, ખાદ્ય તેલીબિયાં અથવા ખાદ્ય તેલની ગુણવત્તા કે વિવિધતાના ભાવ અંગે એગ્રીકલ્ચરલ પ્રાઈસીસ કમિશનની ભલામણો, જો કોઈ હોય તો.]

[(૩સી) જ્યાં કોઈપણ ઉત્પાદક પાસેથી પેટા-કલમ (૨) ના ખંડ (એફ) ના સંદર્ભમાં કરવામાં આવેલા હુકમ દ્વારા કોઈપણ પ્રકારની ખાંડ (પછી ભલે તે કેન્દ્ર સરકારને હોય કે રાજ્ય સરકારને અથવા આવી સરકારના કોઈ અધિકારી કે એજન્ટને અથવા અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિ કે વ્યક્તિઓના વર્ગને) વેચવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે, પછી ભલે પેટા-કલમ (૩એ) હેઠળ જાહેરનામું બહાર પાડવામાં આવ્યું હોય કે અન્યથા, તો પછી, પેટા-કલમ (૩) માં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, તે ઉત્પાદકને ફક્ત તેટલી જ રકમ ચૂકવવામાં આવશે જે કેન્દ્ર સરકાર, હુકમ દ્વારા, નીચેની બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને નક્કી કરે--

(એ) આ કલમ હેઠળ ધ્યાનમાં લેવા માટે શેરડીની કિંમત તરીકે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નક્કી કરવામાં આવેલ વાજબી અને વળતરક્ષમ ભાવ, જો કોઈ હોય તો;

(બી) ખાંડના ઉત્પાદનનો ખર્ચ;

(સી) તેના પર ચૂકવેલ અથવા ચૂકવવાપાત્ર ડ્યુટી અથવા કર, જો કોઈ હોય તો; અને

(ડી) ખાંડના ઉત્પાદનના વ્યવસાયમાં રોકાયેલી મૂડી પર વાજબી વળતર;

પરંતુ શરત એ છે કે કેન્દ્ર સરકાર ખાંડના વિવિધ વિસ્તારો અથવા ફેક્ટરીઓ અથવા જાતો માટે સમય સમય પર અલગ અલગ ભાવો નક્કી કરી શકે છે:

વધુમાં શરત એ છે કે જ્યાં ખાંડની મોસમ ૨૦૦૮-૨૦૦૯ સુધી ઉત્પાદિત ખાંડના સંબંધમાં લેવી ખાંડની કિંમતનું કોઈ કામચલાઉ નિર્ધારણ કરવામાં આવ્યું હોય, ત્યાં કિંમતનું અંતિમ નિર્ધારણ ૧ ઓક્ટોબર, ૨૦૦૯ ના દિવસની તરત જ પહેલાં અમલમાં હતી તે મુજબની આ પેટા-કલમની જોગવાઈઓ અનુસાર હાથ ધરી શકાય છે.

સ્પષ્ટીકરણ [૧].-- આ પેટા-કલમના હેતુઓ માટે,--

(એ) "વાજબી અને વળતરક્ષમ ભાવ" એટલે આ કલમ હેઠળ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નિર્ધારિત શેરડીનો ભાવ;

(બી) "ખાંડ ઉત્પાદન ખર્ચ" એટલે શેરડીનું ખાંડમાં રૂપાંતર કરવા માટે થયેલ ચોખ્ખો ખર્ચ જેમાં ખરીદ કેન્દ્રથી ફેક્ટરીના ગેટ સુધી શેરડીના પરિવહનનો ચોખ્ખો ખર્ચ સમાવિષ્ટ છે, જે હદ સુધી તે ઉત્પાદક દ્વારા ભોગવવામાં આવે છે;

(સી) "ઉત્પાદક" એટલે ખાંડના ઉત્પાદનનો વ્યવસાય કરતી વ્યક્તિ;

(ડી) "રોકાયેલી મૂડી પર વાજબી વળતર" એટલે આ કલમ હેઠળ નિર્ધારિત વાજબી અને વળતરક્ષમ ભાવે શેરડીની પ્રાપ્તિ સહિત ખાંડના ઉત્પાદનના સંબંધમાં ઉત્પાદકની ચોખ્ખી સ્થિર અસ્કયામતો વત્તા કાર્યકારી મૂડી પરનું વળતર.]

[સ્પષ્ટીકરણ ૨.--શંકાઓ દૂર કરવા માટે, આથી જાહેર કરવામાં આવે છે કે આ પેટા-કલમના ખંડ (એ) માં ઉલ્લેખિત "વાજબી અને વળતરક્ષમ ભાવ", ખંડ (બી) માં ઉલ્લેખિત "ખાંડ ઉત્પાદન ખર્ચ" અને ખંડ (ડી) માં ઉલ્લેખિત "રોકાયેલી મૂડી પર વાજબી વળતર" માં કોઈપણ રાજ્ય સરકારના કોઈપણ હુકમ અથવા કોઈપણ અધિનિયમ હેઠળ ચૂકવેલ અથવા ચૂકવવાપાત્ર કિંમત અને ઉત્પાદક અને ઉત્પાદક અથવા શેરડી ઉત્પાદકોની સહકારી મંડળી વચ્ચે સંમત થયેલી કોઈપણ કિંમતનો સમાવેશ થતો નથી.]

[(૩ડી) કેન્દ્ર સરકાર નિર્દેશ આપી શકે છે કે કોઈ ઉત્પાદક, આયાતકાર અથવા નિકાસકાર કોઈપણ પ્રકારની ખાંડનું વેચાણ કરશે નહીં અથવા અન્યથા નિકાલ કરશે નહીં અથવા વિતરણ કરશે નહીં અથવા જે ફેક્ટરીમાં તેનું ઉત્પાદન થયું હોય તેના બોન્ડેડ ગોડાઉનમાંથી કોઈપણ પ્રકારની ખાંડ હટાવશે નહીં, પછી ભલે તે ગોડાઉન ફેક્ટરીના પરિસરમાં

આવેલા હોય કે બહાર અથવા આયાતકારો કે નિકાસકારોના વેરહાઉસમાંથી, સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલા નિર્દેશ હેઠળ અને તે અનુસાર સિવાય:

પરંતુ શરત એ છે કે આ પેટા-કલમ કોઈપણ ઉત્પાદક અથવા આયાતકાર દ્વારા રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા એક્ટ, ૧૯૩૪ (૧૯૩૪ નો ૨) ની કલમ ૨ ના ખંડ (ઇ) માં વ્યાખ્યાયિત કરેલ કોઈપણ શિડ્યુલ્ડ બેંકની તરફેણમાં અથવા બેંકિંગ કંપનીઝ (એક્ટિવિઝિશન એન્ડ ટ્રાન્સફર ઓફ અંડરટેકિંગ્સ) એક્ટ, ૧૯૭૦ (૧૯૭૦ નો ૫) ની કલમ ૩ હેઠળ રચાયેલી કોઈપણ અનુરૂપ નવી બેંકની તરફેણમાં આવી ખાંડ ગીરો મૂકવાને અસર કરશે નહીં, જો કે, આવી કોઈ બેંક કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલા નિર્દેશ હેઠળ અને તે અનુસાર સિવાય તેને ગીરો મૂકેલી ખાંડનું વેચાણ કરશે નહીં.

(૩ઈ) કેન્દ્ર સરકાર, સમય સમય પર, સામાન્ય અથવા વિશેષ હુકમ દ્વારા, કોઈપણ ઉત્પાદક અથવા આયાતકાર અથવા નિકાસકાર અથવા માન્યતા પ્રાપ્ત વેપારી અથવા ઉત્પાદકો કે માન્યતા પ્રાપ્ત વેપારીઓના કોઈપણ વર્ગને, નિર્દેશમાં નિર્દિષ્ટ કરેલી રીતે કોઈપણ પ્રકારની ખાંડના ઉત્પાદન, સ્ટોકની જાળવણી, સંગ્રહ, વેચાણ, વર્ગીકરણ, પેકિંગ, માર્કિંગ, વજન, નિકાલ, વિતરણ અને ફાળવણી અંગે પગલાં લેવા નિર્દેશ આપી શકે છે.

સ્પષ્ટીકરણ.--પેટા-કલમ (૩ડી) અને આ પેટા-કલમના હેતુઓ માટે,--

(એ) "ઉત્પાદક" એટલે ખાંડના ઉત્પાદનનો વ્યવસાય કરતી વ્યક્તિ;

(બી) "માન્યતા પ્રાપ્ત વેપારી" એટલે ખાંડની ખરીદી, વેચાણ અથવા વિતરણનો વ્યવસાય કરતી વ્યક્તિ;

(સી) "ખાંડ" માં પ્લાન્ટેશન વ્હાઈટ સુગર, રો સુગર અને રિફાઈન્ડ સુગરનો સમાવેશ થાય છે, પછી ભલે તે દેશમાં ઉત્પાદિત હોય કે આયાત કરવામાં આવી હોય.]

(૪) જો કેન્દ્ર સરકારનો એવો અભિપ્રાય હોય કે આવશ્યક ચીજવસ્તુના ઉત્પાદન અને પુરવઠાને જાળવી રાખવા અથવા વધારવા માટે તેમ કરવું જરૂરી છે, તો તે, હુકમ દ્વારા, ચીજવસ્તુના ઉત્પાદન અને પુરવઠામાં રોકાયેલા આવા કોઈપણ ઉપક્રમના સંપૂર્ણ અથવા કોઈપણ ભાગના સંબંધમાં, જે હુકમમાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે, તેમાં પૂરા પાડવામાં આવે તેવા નિયંત્રણના કાર્યો કરવા માટે કોઈપણ વ્યક્તિને (જે હવે પછી અધિકૃત નિયંત્રક તરીકે ઉલ્લેખિત છે) સત્તા આપી શકે છે અને જ્યાં સુધી

આવો હુકમ કોઈપણ ઉપક્રમ અથવા તેના ભાગના સંબંધમાં અમલમાં હોય ત્યાં સુધી, --

(એ) અધિકૃત નિયંત્રક કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા તેમને આપવામાં આવેલી કોઈપણ સૂચનાઓ અનુસાર પોતાના કાર્યો કરશે, જો કે, ઉપક્રમના સંચાલનના ઇન્ચાર્જ વ્યક્તિઓના કાર્યો નક્કી કરનારા કોઈપણ અધિનિયમ અથવા કોઈપણ દસ્તાવેજની જોગવાઈઓ સાથે અસંગત કોઈપણ નિર્દેશ આપવાની તેમની પાસે કોઈ સત્તા રહેશે નહીં, સિવાય કે જ્યાં સુધી હુકમ દ્વારા ખાસ જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય; અને

(બી) ઉપક્રમ અથવા તેનો ભાગ હુકમની જોગવાઈઓ હેઠળ અધિકૃત નિયંત્રક દ્વારા આપવામાં આવેલા કોઈપણ નિર્દેશો અનુસાર ચલાવવામાં આવશે, અને ઉપક્રમ અથવા તેના ભાગના સંબંધમાં સંચાલનનું કોઈપણ કાર્ય કરતી કોઈપણ વ્યક્તિ આવા કોઈપણ નિર્દેશોનું પાલન કરશે.

(પ) આ કલમ હેઠળ કરવામાં આવેલ હુકમ, --

(એ) સામાન્ય સ્વરૂપના અથવા વ્યક્તિઓના વર્ગને અસર કરતા હુકમના કિસ્સામાં, સત્તાવાર ગેઝેટમાં અધિસૂચિત કરવામાં આવશે; અને

(બી) નિર્દિષ્ટ વ્યક્તિને ઉદ્દેશીને કરવામાં આવેલા હુકમના કિસ્સામાં તે વ્યક્તિ પર બજાવણી કરવામાં આવશે --

(૧) તે વ્યક્તિને આપીને અથવા ઓફર કરીને, અથવા

(૨) જો તે રીતે આપી અથવા ઓફર કરી શકાતો ન હોય, તો તે વ્યક્તિ જ્યાં રહે છે તે જગ્યાના બહારના દરવાજા પર અથવા અન્ય કોઈ ખુલ્લા ભાગ પર લગાવીને, અને તેનો લેખિત અહેવાલ પડોશમાં રહેતી બે વ્યક્તિઓની સાક્ષી સાથે તૈયાર કરવામાં આવશે.

(૬) કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા અથવા કેન્દ્ર સરકારના કોઈપણ અધિકારી કે સત્તાધિકારી દ્વારા આ કલમ હેઠળ કરવામાં આવેલ દરેક હુકમ, તે કરવામાં આવ્યા પછી શક્ય તેટલી વહેલી તકે, સંસદના બંને ગૃહો સમક્ષ મૂકવામાં આવશે."

૧૪. ચુકાદાઓની શ્રેણી દ્વારા તે સુસ્થાપિત છે કે અપીલ અદાલત પાસે જે પુરાવા પર નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો હુકમ આધારિત છે તેની સમીક્ષા કરવાની, પુનઃમૂલવણી કરવાની અને પુનઃવિચારણા કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે. જો કે, અપીલ અદાલતે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ છોડી મૂકવાના કિસ્સામાં

આરોપીની તરફેણમાં બેવડું અનુમાન હોય છે. પ્રથમ, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ તેની નિર્દોષતાનું અનુમાન તેને ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી સક્ષમ અદાલત દ્વારા તે દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિ નિર્દોષ માનવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ પોતાની મુક્તિ મેળવી લીધી હોવાથી, તેમની નિર્દોષતાનું અનુમાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ પુનઃપુષ્ટ, પુનઃસમર્થિત અને મજબૂત બને છે.

૧૫. વધુમાં, જો રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી તારણો શક્ય હોય, તો અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા નિર્દોષ છોડી મૂકવાના તારણમાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં. વધુમાં, નિર્દોષ છોડી મૂકવાના હુકમ સામેની અપીલમાં સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે, અપીલ અદાલત સામાન્ય રીતે નિર્દોષ છોડી મૂકવાના હુકમમાં ત્યાં સુધી હસ્તક્ષેપ કરશે નહીં જ્યાં સુધી નીચલી અદાલતનો અભિગમ કોઈ સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતાથી દૂષિત ન થયો હોય અને પહોંચેલ નિષ્કર્ષ પર કોઈપણ વાજબી વ્યક્તિ પહોંચી શકે તેમ ન હોય અને તેથી, તે નિર્ણય વિકૃત તરીકે વર્ગીકૃત થતો હોય. માત્ર બે દ્રષ્ટિકોણ શક્ય હોવાના કારણે, અપીલ અદાલત એવો દ્રષ્ટિકોણ અપનાવશે નહીં જે નીચેની અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાને ઉલટાવી દે. જો કે, જો અપીલ અદાલતનો એવો મત હોય કે નીચેની અદાલત દ્વારા પહોંચેલ નિષ્કર્ષ વિકૃત છે અને અદાલતે કાયદાની સ્પષ્ટ ભૂલ કરી છે અને રેકૉર્ડ પરના મહત્વપૂર્ણ પુરાવાઓની અવગણના કરી છે તો તેની પાસે પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની સત્તા છે. આવા સંજોગોમાં, આરોપીઓ જે ગુના માટે આરોપી છે તે ગુનાના આચરણ

સાથે જોડાયેલા છે કે કેમ તે શોધવા માટે રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવેલી સામગ્રીના આધારે ન્યાયી નિર્ણય પર પહોંચવા માટે પુરાવાની પુનઃમૂલવણી કરવાની ફરજ અપીલ અદાલત પર રહેલી છે.

૧૬. ચંદ્રપ્પા અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ કલર્નિક, રિપોર્ટેડ ઇન (૨૦૦૭) ૪ એસ.સી.સી. ૪૧૫, ખાસ કરીને ફકરા નં. ૪૨ અને ૪૩ ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા વ્યાપ અને સિદ્ધાંતો સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યા છે, જેનું ત્યારબાદ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે રાજેશ પ્રસાદ વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહાર અને અન્ય, રિપોર્ટેડ ઇન [૨૦૨૨] ૩ એસ.સી.સી. ૪૭૧ ના કેસમાં પુનઃસમર્થન કર્યું હતું, જેમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ છોડી મૂકવાના કિસ્સામાં સામાન્ય સિદ્ધાંતો સ્પષ્ટ કર્યા છે, ખાસ કરીને ફકરા નં. ૨૬ માં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના વિવિધ નિર્ણયોના આધારે માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા સામાન્ય સિદ્ધાંતો નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યા છે. ત્યારબાદ બાબુ સાહેબગૌડા રુદ્રગૌડર વિ. સ્ટેટ ઓફ કલર્નિક, રિપોર્ટેડ ઇન એ.આઈ.આર. ૨૦૨૪ એસ.સી. ૨૨૫૨ = (૨૦૨૪) ૮ એસ.સી.સી. ૧૪૯ ના કેસમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે સમાન મુદ્દા પર વિચારણા કરી છે, ખાસ કરીને ફકરા નં. ૩૭ થી ૪૦ માં. આથી, અમે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા તારણો સાથે સંપૂર્ણપણે સહમત છીએ.

૧૭. રમેશ વિ. સ્ટેટ ઓફ કલર્નિક, રિપોર્ટેડ ઇન [૨૦૨૪] ૯ એસ.સી.સી. ૧૬૯ ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના તાજેતરના નિર્ણયનો સંદર્ભ લેવો

પણ યોગ્ય છે, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ફરિયાદ-૨૦ અને ૨૧ માં નીચે

મુજબ ઠરાવ્યું અને અવલોકન કર્યું છે:-

"૨૦. આ તબક્કે, ચંદ્રપ્પા અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ કલાર્ટિકના કેસમાં આ કોર્ટ દ્વારા નિર્દોષ છોડી મૂકવાના ચુકાદા સામેની અપીલ સાથે કામ કરતી વખતે અપીલ અદાલતની સત્તા અંગે તારવવામાં આવેલા સામાન્ય સિદ્ધાંતોનો સંદર્ભ લેવો સુસંગત રહેશે. સિદ્ધાંતો આ મુજબ પંચાય છે:

"૪૨. (૧) અપીલ અદાલત પાસે જે પુરાવા પર નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો હુકમ આધારિત છે તેની સમીક્ષા કરવાની, પુનઃમૂલવણી કરવાની અને પુનઃવિચારણા કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે. (૨) ધી કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ આવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ મર્યાદા, પ્રતિબંધ કે શરત મૂકતી નથી અને અપીલ અદાલત તેની સમક્ષના પુરાવા પર હકીકત અને કાયદા બંને પ્રશ્નો પર પોતાના નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકે છે. (૩) વિવિધ અભિવ્યક્તિઓ, જેમ કે, "મહત્વપૂર્ણ અને આકર્ષક કારણો", "સારા અને પર્યાપ્ત આધારો", "ખૂબ જ મજબૂત સંજોગો", "વિકૃત નિષ્કર્ષો", "સ્પષ્ટ ભૂલો", વગેરે નિર્દોષ છોડી મૂકવા સામેની અપીલમાં અપીલ અદાલતની વિસ્તૃત સત્તાઓને ઘટાડવાના હેતુથી નથી. આવી શબ્દાવલી પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની અને પોતાના નિષ્કર્ષ પર પહોંચવાની કોર્ટની સત્તાને ઘટાડવા કરતાં નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં અપીલ અદાલતની હસ્તક્ષેપ કરવાની અનિચ્છા પર ભાર મૂકવા માટે વધુ પ્રમાણમાં "ભાષાના આડંબર" જેવી છે. (૪) અપીલ અદાલતે, જો કે, ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ છોડી મૂકવાના કિસ્સામાં, આરોપીની તરફેણમાં બેવડું અનુમાન હોય છે. પ્રથમ, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ તેની નિર્દોષતાનું અનુમાન તેને ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી સક્ષમ અદાલત દ્વારા તે દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિ નિર્દોષ માનવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ પોતાની મુક્તિ મેળવી લીધી હોવાથી, તેમની નિર્દોષતાનું અનુમાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ પુનઃપુષ્ટ, પુનઃસમર્થિત અને મજબૂત બને છે. (૫) જો રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી તારણો શક્ય હોય, તો અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા નિર્દોષ છોડી મૂકવાના તારણમાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં.

૨૧. રાજેન્દ્ર પ્રસાદ વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહારમાં, આ કોર્ટની ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચે નિર્દેશ કર્યો હતો કે હાઈકોર્ટ માટે, નિર્દોષ છોડી મૂકવા સામેની અપીલમાં, આરોપીના દોષના વિપરીત નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા માટે ટ્રાયલ કોર્ટના કારણોને નકારી કાઢવા માટે રેકૉર્ડ પરથી

મજબૂત અને વજનદાર આધારો સ્પષ્ટપણે દર્શાવવા આવશ્યક રહેશે. વધુમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે, નિર્દોષ છોડી મૂકવા સામેની અપીલમાં, હાઈકોર્ટ માટે સાક્ષીઓની વિશ્વસનીયતા વિશે વિપરીત દ્રષ્ટિકોણ અપનાવવો કાયદેસર રીતે પૂરતો રહેશે નહીં અને તે એકદમ હિતાવહ છે કે હાઈકોર્ટ ખાતરીપૂર્વક જણાય કે ટ્રાયલ કોર્ટ માટે તેમની જુઝાનીને નકારી કાઢવી લગભગ અશક્ય હતી. આ ફોજદારી ન્યાયના ન્યાયશાસ્ત્રીય પાસાના સારતત્વ તરીકે ઓળખવામાં આવ્યું હતું. આ દ્રષ્ટિએ જોતાં, અપીલ સાથે કામ કરતી વખતે હાઈકોર્ટનો ઉતાવળિયો અભિગમ, જેના પરિણામે અપીલકર્તા નં. ૧ અને ૨ ની દોષસિદ્ધિ થઈ, અને શંકાનો લાભ આપીને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નિર્દોષ છોડી મૂકવાના સુસંગત અને સારી રીતે વિચારાયેલા ચુકાદાને ઉલટાવી દેવાયો, તે ટકી શકે તેમ નથી."

૧૮. રેકૉર્ડ પરના સમગ્ર પુરાવા ધ્યાને લેતાં, તે સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે હાલના આરોપીઓને કથિત ગુના સાથે જોડવા માટે કોઈ વિશ્વસનીય પુરાવો નથી અને રેકૉર્ડ પરનો પુરાવો વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવા માટે એટલો ખાતરીપૂર્વકનો નથી કે આરોપીએ કથિત ગુનો કર્યો છે. તેથી, રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે આરોપીઓને દોષિત ઠેરવી શકાય નહીં.

૧૯. વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમનું અવલોકન કરતાં, તે સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાની મૂલવણી કરવામાં અને આરોપીઓને તેમની સામે મૂકવામાં આવેલા આરોપોમાંથી નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં હકીકતની અને કાયદાની કોઈ ભૂલ કરી નથી. પુરાવાની પુનઃમૂલવણી પર પણ, તે સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે ફરિયાદપક્ષ આરોપી સામે મૂકવામાં આવેલા આરોપને વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવામાં સદંતર નિષ્ફળ ગયો છે. તેથી, ટ્રાયલ કોર્ટનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ ટકી શકે તેવો છે અને હાલની અપીલ ફગાવી દેવાને પાત્ર છે.

૨૦. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, હાલની અપીલ ગુણવત્તાવિહીન છે અને તે ફગાવી દેવાને પાત્ર છે. પરિણામે, તે ફગાવી દેવામાં આવે છે. ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ આથી બહાલ રાખવામાં આવે છે. જમીન ખત રદ કરવામાં આવે છે. રેકૉર્ડ અને કાર્યવાહી સંબંધિત ટ્રાયલ કોર્ટને તાત્કાલિક પરત મોકલવામાં આવે.

(હેમંત એમ. પ્રચ્છક, ન્યાયમૂર્તિ)

વી.આર. પંચાલ

This is an AI-assisted translation.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.